

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna cena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K. 12 uviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para petiti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po petiti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Sabor u Zadru.

Sjednica dne 23. rujna 1909.

Predsjednik otvara sjednicu i daje lajniku, da pročita razne molbe, koje su stigle na sabor.

Čitaju se zatim brojni upiti na vladu i na saborsko predsjedništvo, medj kojima ima dobar broj i od pravaških zastupnika. Donosimo ih u kratko na drugom mjestu.

Prodana stavlja upit na predsjednika, kada će doći na red razprava o adresi na kralja.

Predsjednik odgovara, da će to slijediti u prvoj narednoj sjednici.

Iza toga predsjednik odgovara na razne prijašnje upite. Prodana, dr. Drinkovića i Šimunčića.

Prolazi se zatim na dnevni red.

1. tačka: Izvještaj zemaljskog odbora o povišenju godišnje pripomoći milosrdnicima u Sinju za uzdržavanje one privatne pučke škole. — Primljeno.

2. tačka: Izvještaj zem. odbora o produženju roka za izbor razpuštenog občinskog zastupstva u gornjem Primorju. — Primljeno.

3. tačka: Ista stvar za Vrgorac. — Primljeno.

4. tačka: Izvještaj zemaljskog odbora o svoti od 10.000 kruna doznačenoj iz prelićaka zem. zaklade na oblačenje nabave krme vlastnicima blaga u Dalmaciji. — Primljeno u 1., 2. i 3. čitanju.

5. tačka: Izvještaj zem. odbora o saborskom nalogu 28. studenoga 1905. da bi se proglasila obvezatnom saditba američanske loze. — Primljeno.

6. tačka: Izvještaj zem. odbora vrhu vršenja i upliva sabora zajedniča §. 13. zak. od 12. travnja 1907. (br. 210 d. Z. e) odnosno na postavljanje konobarskih nazornika. — Primljeno.

7. tačka: Izvještaj zemaljskog odbora o substituiranju držav. nadzornika konoba u Dalmaciji u slučaju njihove odsutnosti. — Primljeno.

8. tačka: Prvo čitanje zakonske osnove, kojom se preinačuje neki propisi pokraj. zakone od 7. travnja 1873. (p. z. l. kom. XI. br. 24.) o gradnji i uzdržavanju javnih puteva nedržavnih. — Primljeno.

9. tačka: Izvještaj zemaljskog odbora o sistemizovanju novih činovničkih mjesta kod zemaljskog odbora. — Na predlog izjedinitelja Dr. Dulibića upućen je izvještaj financijskom odboru.

10. tačka: Izvještaj zemaljskog odbora o ustanovljenju kod bolnice u Arbanasi mjesto stalnog strojara. — Primljeno.

11. tačka: Izvještaj zemaljskog odbora o zavještaju od 2000 dolara američanskih odredjenom od pok. Mihovila Cara. — Primljeno.

12. tačka: Prvo čitanje zakonske osnove glede ponovnog pregledanja mesa što se uvadja u gradsku občinu Spljetsku i glede pristojbe, koju se za to ima da plati. — Primljena u I. II. i III. čitanju.

13. tačka: Prvo čitanje zakonske osnove o načelnim ustanovama lječilišnog pravilnika za lječilišni kotar Dubrovnik.

14. tačka: Izvještaj zemaljskog odbora o godišnjoj podpori uljarskoj zadruzi u Kalima. — Primljeno.

Jučer je bila uređena sjednica u 11 sati pr. pod. Na dnevnom je redu medj ostalima pitanje uvedenja u Zadru državne policije. Zanimanje veliko.

O tome obširnije drugi put.

Upit zastupnika dr. M. Drinkovića i drugova na c. k. vladu u saborskoj sjednici dne 23. rujna 1909.

Saborskim zaključkom od 21. srpnja 1883. hrvatski jezik bio je proglašen uredovnim jezikom sabora i zemaljskog odbora, istim zaključkom prepuštena je jedina iznimka samo za zastupnike koji mogu i na talijanskom jeziku govoriti i podnašati predloge. Toga se zaključka drži vazda predsjednik sabora, a i c. k. vlada u koliko se tiče pismenog saobraćaja. U protivnim s tim c. k. vlada putem svojih predstavnika pri svečanom otvorenju sabora dala svoja

očitovanja i u talijanskom jeziku. Time se omalovažuje zaključak ovog visokog sabora i na nedoličan način desavoira samoga saborskog predsjednika, koji se drži kao što je „red“ saborskog zaključka. Takova praksa od strane c. k. vlade vrijeme je da prestane, te stoga dužni smo postaviti slijedeći upit:

Pripoznaje li c. k. vlada da se od strane njezinih predstavnika krši zaključak sabora i kani li se u buduću istoga strogo držati?

Upit zastupnika dr. M. Drinkovića na saborskom predsjedniku u sjednici od 23. rujna 1909.

Cieli sabor je svjedokom, da pri svečanom njegovom otvorenju nije nitko čuo govor gosp. namjestnika, kad je htio da ga talijanski ponovi.

Uza sve to osvjedočio sam da u rukopisu brzoispisnog izvješća stoji, kao da je taj govor bio podpunno izrečen i čuven od sabora. Pošto to nipošto ne odgovara stvari, a sabor je dužan nadgledati uređenje i izdavanje brzoispisnih izvješćaja, koji naravno moraju odgovarati istini, slobodan sam upitati gosp. predsjednika sabora:

Jeli voljan bezodvlačno odrediti, da brzoispisno izvješće bude tako izpravljeno, te isti bude vjerna slika tečaja stvari pri spomenutom otvorenju, odnosno da u brzoispisnom izvješću nesmije naći mjesta govor, koji nije bio izrečen i čuven?

U istoj sjednici zastupnik dr. Mladinov postavio je upit na vladu radi zgradje suda u Imotskoj i povećanja osobija, a zastupnik Šimunčić upit na vladu radi uređenja sinjskog polja i presušnja odnosnih močvara.

Zadaća pučke škole

i učiteljske plate.

Moglo bi se napisati oštar članak, pač cjelovitu razpravu o savezu dvaju gornjih pojmova, pa baš sada, kada zasjeda dalmatinski sabor, kao da bi bio „zgodan čas“; ali koja hvajda!... Oni, koji bi htjeli dovesti ta dva pojma u sklad, ne mogu; a oni što mogu — neće, ili bolje ne pojme, nemaju osjećaja prema narodu, koji ih je tu poslao, da mu bud kako pomognu!

A ipak — rekao je Tolstoj — ne mogu mučati! Nešto me potiče da rečem svojju, pa i ne bila svakome ugodna, a evo raša.

Trinaestoga svibnja ove godine pokrajinsko je školsko vijeće prihvatilo zaključak, da se na uspomenu četredesetogodišnjice državnog zakona 14. svibnja 1869. štampa velikim slovima na kartonima sadržaj I. paragrafa „ovoga zakona — i da se ti kartoni razrašaju svim razredima pučkih učionica po pokrajini. Vrlo dobra ideja, u toliko što će diljem našega učiteljsva — i u narodu... izvanjati bezbroj ideja što se za tom nižu.

Taj §. 1. u istinu visi na stijenama sviju razreda pučkih učionica po pokrajini, a glasi: „Zadaća je pučkoj učionici odhranjivati djeću, da budu čudoredna i pobožna, razvijati im silu duševne, obskrbljivati ih znanostima i vještinama potrebitim, da se mogu dalje izobražavati za život, i udariti im temelje takove, da budu jednom čestiti ljudi i vriedni državljani.“

Šteta je upravo što izpod toga paragrafa pokrajinska školska vlast nije mogla tiskati — na uspomenu istog goda — §. 55 istoga zakona, koji glasi:

„Kakove će učitelji imati zakonite dohode, i kako će ih dobivati, imade uređiti zakonotvorstvo zemaljsko; pri čem će valjati slijedeća načela:

1. Najmanja (minimalna) beriva, izpod kojih da ne silazi nijedna školska občina, imadu biti tako odmjerna, da u učitelji i podučitelji, nemorajući se zanimati uzgrednimposlovima uzomognu svu svoju snagu zvanju svome posvećivati, a učitelji još i porodicu svoju odhranjivati primjereno mjestnim okolnostima.“

Sad mi se nameće pitanje, ali iskreno pitanje: „Koliko nas je učitelja diljem pokrajine, što „posvećujemo svu svoju snagu, svome zvanju?“ — Neću nikoga da varam, ja u red takovića ne spadam, jer ama baš nijedne godine mog višegodišnjeg službovanja niasam „svu svoju snagu svome zvanju posvetio“, a i da sam htio, niasam mogao, jer sam se neprestano morao tim bori, „da moju porodicu odhranim primjereno mjestnim okolnostima!“ Muku, što sam kroz to vrijeme vidio, ne želim ni izkopicama mojega naroda! Nagon za održavanjem u meni se pokazao jačim od ljubavi k učiteljskom zvanju, te sam morao študirirati kako ću da postanem, ne bojljim učiteljem, već sposobnijim za nuzgredan rad, koji mi je vazda smelao — a to je i naravno — u vršenju dužnosti škopčanih sa mojim zvanjem, ali koji mi je ipak namirivao dnevne potrebe. U školi sam radio toliko da ne dodjem u sukob sa §. 53. već spomenutog zakona. I danas sam već u nuzgrednom radu toliko prokušan, da se ne bojim nikakove eventualnosti!

Ovu moju metodu ne treba da ja kolegama preporučam, dok im je nameću oni faktori, koji bi bili dužni po svome položaju sanirati prilike našega školstva. Uzalud su svi hvalospjevi, naše škole niasu ono što bi mogle biti, a i ne mogu uz ove škrte prilike; nu posljedice se opažaju u narodu, u srednjim, pa i u višim školama; jer je pučka škola, kako je dobro rekao jedan proslavljeniji naš čovjek, temelj svim školama — i svakoj narodnoj kulturi.

Kad narodno zastupstvo bude znalo dovesti u sklad dva pojma izaknuta u naslovu ovoga članka — imati čemo i boljih škola i sve to bolji učitelji. Nu kako stvari danas stoje, rek bi da ni prigodom zlatnog jubileja zakona 14. svibnja 1869. neće pokrajinsko školsko vijeće biti u stanju, da našeg učiteljsvu donese pod nos §. 55 istoga zakona, ipak će biti sve još dobro, ako dole ovaj paragraf ne bude posve rastavljen živo od svog zakonitog, ali nesaglasnog druga paragrafa prvoga!

Nu, pa gremo da vidimo!

Jedan pučki učitelj.

Nova faza težačkog pitanja u Splitu.

Doktor Smodlaka, željan da u svojoj trećoj ili četvrtoj političkoj fazi naprednjačva i demokratizma, okupi što prije oko sebe mase, prirođenom nu žestinom i žarom, što pokazuje u prvom početku svakoga svoga podhvata, pokrenuo je pred dvie godine u Splitu težačko pitanje. U svojoj naglosti i refleksivnosti zagrijava je težače nemogućim obećanjima i u njihovo ime postavio neprihvatljive zahtjeve: odklanjajući svakih dogovor za novu američansku lozu, a tražeći za sadašnju domaću lozu poput jedne pravi (od treće na četvrtu, od četvrte na petu itd.); naknada gornjačine po novoj od njega utanačenoj tarifi; lupina da pripada težaku kao i gospodaru i slično. Ovi zahtjevi bijahu postavljeni prema svim vlastincima bez razlike.

Ljudi triezni i koji ne manje od Smodlake shvaćaju što tišti težaka, i žele mu pomoći, označise odmah njegove zahtjeve neprovedivim, te svjetovahu da se pitanje težačko inače privede kraju.

Veći dio spljetskog polja pripada ju vlastnost moralnim bićima („mrtvim rukama“), a to sprečava slobodan promet ponajzgodnijih položaja. Triezni ljudi svjetovahu da se pitanje ograniči na zahtjev otkupa ovih zemalja, da pomoću države ili pokrajine ili inače težaci postanu slobodni vlasnici ovih zemalja, pri čem bi i občina i građanstvo pripomogli radi obćeg interesa da ne bude nesputanosti u prometu većeg i ljepšeg diela spljetskih zemalja, ter da težaci uzomognu ta polja u blizini grada obradivati racionalnije i raznovrstnije, ne samo lozom nego i povrćem, voćem i inače. Smod-

laka ni da čuje o tome: sebi savjetnika on ne podnosi. I zametnu obću borbu ne popuštajući ni malo od postavljenih uvjeta. U toj borbi kušalo se riešiti pitanje obzirom na obnovljenje vinograda američanskom lozom, što bi pravdo bilo, ali ni o tome neće Smodlaka da čuje.

U prvom kreševu prigodom lanjske jamatve zatekao je vlastnike nepripravne i neorganizovane, pak pored toga nije uspio, niti u jednom svojem zahtjevu. Kada je uvidio da će ostati kratkih rukava, u zadnjem času pristao je da se zadovolji nekim malim iluzornim uspjehom, koji je donekle pokrivalo njegov poraz, zadovoljio se sa 2 K naknade po kaci masta za lanjsku godinu. Hvastao se da je time izposlovao spljetskim težacima oko 40.000 K, po prilici svakome na glavu po 4 K, premučavši da su težaci izdangubili kojih 8 dana u neradu i da je time grožđe nazadovalo, te da su težaci imali više štete i troška, nego li koristi.

Medjutim kroz godinu došlo je pitanje u nekoliko parnica pred sud, gdje se je Smodlaka pokazao nemoćnim. Sudjeno je bilo da težač mora poštivati postojeće ugovore i vladajuće običaje, te da mora priznati vlastniku njegova prava, dati mu dohodak i dogoniti ga kući uz ugovoreni naknadu ili besplatno, da ne smije brati svoje bez gospodareva.

Ove godine vlastnici bijahu spravniji. Dogovaranje započelo i svršilo bez uspjeha. Na vratima je nova jamatva i Smodlaka opet držal sastanke, dogovore. Nu prošao mu prvi zanos i žestina pak se dao donekle razboriti i ograničio borbu proti „mrtvim rukama“, e da se tezači otkupe od tih vlastnika, dok prama ostalima zapušta svaku borbu. Došao je na ono što su od prvog početka ljudi svjetovjali, samo se ujednom izjednačilo borbu počinjano nepovjerenje između vlastnika i težaka, te ovi neće imati onu podporu koju su mogli imati prije. Nu Smodlaka i ne treba ničije pomoći, te kada nastojaniji i tihim radom drugih ljudi bude ustanovljena agrarna banka za otkup težaka — to će biti zasuga malopučkog proroka.

Ovogodišnja faza težačkog pitanja ne može da bude zaključena uspjehom od 40.000 K, pak je trebalo pronaći nešto drugo: Sutra nastupa sveobći štrajk — za 24 sata, a pošto smo uprav u ekvinočju: 12 sati ljudi će spavati, a 12 sati plandovati u kćinama, piti još neprodano lanjsko vino i vikati: Živio Dr. Jozo Smodlaka!

Do godine bit će i te vike pomanje, a do koju godinu vidjet će Smodlaka svoje ovčice u toru internacionalne socijalne stranke.

U Splitu, na 22. rujna 1909. x.

Slavenskom djačtvu!

Pitanje slavenske uzajamnosti i približavanje svih slavenskih naroda na svakom polju kulture proizlaziti već i iz akademskih govora, te počimlje dobivati sve konkretniji oblik. Napominjemo samo snage smjerajuće k reorganizaciji staroga slavenskoga programa stvorenoga više na osjećaju i teoriji, na temelju sakupljanja modernog iskustva i gesla ondjašnjih prilika, koja su vodila k cilju. Napominjemo sveslavenski kongres u Pragu koji je dokazao, da sve slavenske narodnosti imaju u svojoj sredini znamenite ljude, kojih je zadaća riešenje slavenskog pitanja. Napominjemo nadaje aktunu nakanu, otvorili veliku sveslavensku izložbu u Rusiji, kao realni početak gospodarske sveze, te projektovanog sveslavenskog sleta u Petrogradu. Ljep primatak, kojim je bilo počaćeno ljetos česko izaslanstvo u kraljevini Poljskoj i Galiciji, prilikom posjeta gospodarske-industriale izložbe u Cencstochovu je za sigurno predznak užih uzajamnih sveza i sa strane braće Poljaka sa Česima makar samo na gospodarstvenom polju. Uzajamne sveze jugoslavenskih naroda izkazuju ložu na političkoj, toli na gospodarstvenoj strani čieli niz konkretnih uspjeha. (Slavenska zajednica na austrijskom saboru, participacija českok kapitala u gospodarstvenim operacijama). Da ova sveza bude što trajnija i blagodarnija, to tu mora da uzradi ustrajnosti svih

slavenskih narodnosti. Mlada generacija, te studiraška inteligencija svih slavenskih naroda može da prođe put tim sjajnim idejama slavenske uzajamnosti u svakom sloju pučke znanosti. Nužno je dakako, da se budući nositelji ove slavenske ideje međusobno poznaju i poznavaju takodjer gospodarske i kulturne prilike svih slavenskih narodnosti. Posjet inoslavenskih viših škola i kolegijalna sveza študirajuće slavenske mladeži na slavenskim univerzama vežu prve niti uzajamnog čuvstva slavenskih naroda, koji će u zreloom veću inteligentnog naraštaja poneti žudno voće slavenske solidarnosti, kojoj je dosada škodila ta okolnost, da su samo pojedinci a i to u izvanrednim slučajevima poznavali iz autopsije ostale slavenske narode, njihove tuge i žalosti. A ipak nije nužno, da se dugo krećemo u slavenskim zemljama, da si stvarimo pravi nazor o prilikama i da naučimo, što se kod slavenske sveze svakako pretpostavlja, njihove jezike.

Ima dosta slučajeva, da je za godinu dana n. p. u Krakovu moguće naučiti se dobro poljski a u Lavovu za istu dobu poljski i maorunski, a kod organizovanih uzajamnih društvenih sveza moguće je zaviriti u narodne prilike, među kojima živimo. Na ovaj način provedena prijateljska sveza slavenskih naroda u Austriji i mimo nje pripravila bi i za u buduće stalnu svezu slavenskog naroda ne temelju izkustva o prilikama i čuvstvima slavenskih naroda u korist celoga slavenstva. Zovemo zato študirajuću inteligenciju svih slavenskih naroda na naše visoke škole u Prag i u Brno, gdje će u otvoreni naraštaj biti primljeni. Zovemo zato ali opominjajući i naš naraštaj, da u većoj mjeri no što se je to dosada događalo posjećuje visoke škole ostalih Slavena ne samo u Lavovu i Krakovu, nego i izvan granice Austrije (kao što su dosada osobito bile posjećivane univerze u Njemačkoj) u ime slavenske solidarnosti.

Za slavensko narodno gospodarsko društvo u Beču: Dr. Vaclav Šilny privr. podpredsjednik.

Političke vesti.

Saviz carevinskoga vieća. „Bohemia“ javlja navodno iz dobro informiranoga vrela, da će češki sabor obdržavati samo još jednu plenarnu sjednicu u ovom zasjedanju svome, te da će biti dne 30. o. mj. odgođen. Dne 5. listopada, da će na to biti sazvano carevinsko vieće. Posle zasjedanja carevinskoga vieća sastat će se češki sabor opet na dalje zasjedanje.

Iz Češke. Klerikali su proti sistemu ministra predsjednika baruna Bienenrthove u najokorjeniji odnosili. U izvaji se stranka tuži na to, da su se Mladočesi i češki agrarci upustili u pregovore sa ministrom predsjednikom i sa Niemcima i time napustili svoje oporbene stanovište. Za to ih i katolička češka stranka čini odgovornim za sve eventualne podane koncesije Niemcima u Češkoj. Konačno izjavljuju se proti tome, da se Niemcima za volju pomnoži broj mandata u češkom zemaljskom odboru, te zahtjeva, da se za češki sabor zavede sveobće pravo glasanja.

(Obstrukcija u saboru). Njemački zastupnici sastali su se na plenarnu sjednicu, u kojoj se je pretresao sadašnji politički položaj u Češkoj u oči nastajnog saborskog zasjedanja. Konferencija je zaključila, da njemački zastupnici ne imaju razloga, da se odreknu obstrukcije kod izbora u razne odbore, no konačnu odluku o tome prepuštaju pročelnicima njemačkih stranaka.

(Češki zaključci). Eksekutivni je odbor češke državopravne stranke održao u Pragu sjednicu o pitanju češkoga sabora. Zaključeno je, da se ni pod kojim uvjetima ne prihvate njemački zahtjevi glede češkoga sabora. Ne smije se ni na koji način dopustiti ni projektirana promjena sastava zemaljskoga odbora. Ako zastupnici drugih čeških stranaka bi htjeli u tom pitanju Niemcima poći u susret, češki radikalni zastupnici će istupiti iz zajedničkoga saveza češkoga saborskoga kluba. Češka radikalna stranka izjavljuje, da o češko-njemačkom sporazumku može biti govora tek, kad se razprave državopravna pitanja o češkom narodu.

(Za rješenje češko-njemačkog spora) vlada je podastirala 21. t. mj. saboru pet osnova, kojima bi se imali stvoriti preduvjeti za rješenje spora. Sabor će se se najprije imati baviti osnovom o promjeni zemaljskog reda, koja bi imala omogućiti konstituiranje zemaljskog odbora. Uvelo bi se drugo mjesto zamjenika zemaljskog maršala i povisio broj prisjednika na zemaljskom odboru na 10. Druge osnovne doći će na veliki red za konstituiranje sabora, te idu za velikim promjenama zemaljskoga reda, novog izbornog reda i uređenja jezičnog pitanja kod autonomnih oblasti i organa, a ujedno za ustrojenje t. zv. okružnih vlada. Nadmaršal zatražio je neka se sabor konstituirati. Zastup-

nik Pacher izjavljuje u ime njemačkih zastupnika, da oni neće sudjelovati kod konstituiranja kurija, jer je tako zaključeno u plenarnoj sjednici njemačkih zastupnika na češkom saboru. Nadmaršal je na to sjednicu zaključio, a sliedeća bit će sazvana pismenim putem. — Konferencija pročelnika stranaka u češkom saboru nije dovela do nikakvog sporazuma, te će se još nastaviti. Pojedine kurije konstituirale su se, a njemački su zastupnici izabrani, premda nisu bili prisutni. Isto se sbilo i u verifikacionom odboru.

(Česi i njemački zahtjevi). Posle uspješne konferencije predsjednika pojedinih stranaka na češkom saboru, sastaje se Mladočesi i češki agrarci na svoje posebne sjednice, da vječaju o položaju. I jedna i druga konferencija bavila se zahtjevima, koje su Niemci kod sjednice predsjednika postavili. I jedni i drugi zaključili, da se njemački zahtjevi imaju odbiti, a isto tako, da su i vladine osnovne za Čehe neprihvatljive. Konservativni pak veleposjed i neki članovi ustavovnog veleposjeda nastoje igrati ulogu posredovanja. Govori se, da je već nadjena neka formula, na temelju koje će se povesti pregovori. Prama dosadašnjim dispozicijama sazvat će nadmaršal svu prvij konferenciju predsjednika. Ako pak ne dođe do sporazuma, to će biti zaključeno zasjedanje češkoga sabora. Češki pak radikalni su već sada sigurni, da neće doći do nikakvog sporazuma i zato su već obavijestili svoje organizacije po provincijama, da se spremaju za nove izbore.

(Razpust češkoga sabora). Politički krugovi uviđaju neuspjeh Bienenrthove vlade, da se uspostavi radinost češkoga sabora. Niemci nikako ne popuštaju unatoč iznešenih vladinih zakonskih osnova o razdieljenju zemlje u okružja po narodnostima, što je za Niemce vrlo povoljno za rješenje jezičnog pitanja. Pa pošto prema tome sabor ne može raditi, očekuje se razpust sabora.

Ugarska kriza. Cijela magjarska štampa bavi se Wekerleovom audijencijom. Sveobće je mnjenje da je nastao preokret situacije na bolje u koliko ovo ovisi o magjarskih stranačkih prilikama. Sve ovisi o tome, kome će se priključiti ministar Kossuth. Bude li pristao na Wekerleovu osnovu, ostati će i nadalje koalicioni kabinet proti kojemu će se koalirati oporba Justhove bankovne grupe i nezavisna lijeva pod vodstvom Gjüre Nagyja. Ne priključiti li se Košt Wekerlu, onda je pad koalicionne vlade gotov stvar. Što bi iza toga moglo slediti samo se nagadja, ali pozitivno o tome se ništa neda tvrditi. U tome slučaju došlo bi do izvan parlamentarne vladavine, proti kojoj bi bivša većina organizirala oštri otpor u zemlji. Rizi ministar pozvati je u Beču, gdje će biti primljen od kralja i prestolonasljednika u audijenciju.

Novi pakt u Ugarskoj. Pronosi se glasovi, da se u Budimpeštu sprema novi pakt između magjarske koalicionne i kralja. Koaliciona bi imala votirati aneksiju Bosne i Hercegovine te sve kredite, koje traže zajednička ministarstva. Za udarje dobiva koncesiju prema predlogu Tizsina „odborna devetorice“, da se mogu upotrebljavati magjarske zastave i magjarski grbovi kod vojske. Osim toga da se imade povesti plaćanje u gotovu.

Demisija ugarske vlade. Na zadnjem ministarskom vieću u Pešti zaključeno je, da vlada preda demisiju. Ta je odluka samo formalno stvorena, jer će se još sazvati jedno ministarsko vieće, u kojem će biti stvoren zaključak o demisiji. Tek posle tog ministarskog vieća otići će Dr. Wekerle u Beč i predati kralju demisiju svoga kabineta. To će se sve dogoditi još prije 28. o. mj., kada se sastaje peštanski sabor.

Bosanski sabor. Na zajedničkoj konferenciji za Bosnu postignut je sporazum glede ustava, sabora i saborskoga poslovnička za Bosnu. Statut o tome bit će već za nekoliko dana gotov i poslan obama ministrima predsjednicima, a onda na sankciju. Djelovanje sabora biti će ograničeno lih na autonomne poslove.

Promjene kod bosanske vlade. Službeni organ bosanske vlade javlja, da će kod vlade biti uređen posebni prezidialni odsjek, koji će se baviti izključivo čisto političkim stvarima sabora i štampe. Ovaj će odsjek biti podređen neposredno gradjanskom doglavniku. Šefom će ovog odsjeka biti imenovan bivši okružnik u Mostaru barun Pitner.

Misija bugarskog poslanika u Beogradu. Bugarski poslanik u Rimu Rizov ustavio se na nekoliko dana u Beogradu. Pogovora se, da će pregovarati s ministrom Milovanovićem i nekim drugim političarima, kako bi se uspostavili između obe države bolji odnosi, nego li su do sada vladali.

Rumunjski crkveni kongres. Za 14. listopada zavao je rumunjski patriarka Mehanu rumunjski crkveni kongres, koji će uzeti stanovište proti Apponyevim jezičnim naredbama. Istodobno se demantira viest, da se sinod obratio u Petrograd za intervenciju.

Iz grada i okolice.

„Ubožkom domu“ udielio je g. Samuel Puret K 10 prigodom svog odlaska iz Šibenika. Uprava „Ub. doma“ častnom gospodinu najsmjernije se zahvaljuje.

Izvoz ugljena. Iz skladišta „Monte Promina“ krea ugljen parobrod „Auriga“. Jučer je odputovao za Trst krat parobrd „Trau.“

Ždrieb za ribolov tunja, koji se je držao na lučkom uredu jučer izpao je na zadovoljstvo ribara i vlasti. Mi s naše strane nemožemo se radovati, a bi samo onda, kad bi se svi vlastnici „Šabakuna“ združili pri lovu u ovom škipu mora, ali bogata mora.

Hrv. uređovni jezik. I šibenski kot. sud šalje strankama hrvatskim teskere sa tekстом: Citazione all' imputato... Je li to po glasovitoj jezičnoj naredbi!

Započela jemstva, ali ni dvadeseti dio onog života, one žurbe, koja se opažala pred koju godinu. Vidi se očito, da su vinogradi izdali. Sad čekaj, dok se obnovljeni vinogradi podignu i na rod stanu.

U pripravljajnici za realku ima do sada 56 učenika. Predvidjet je, da će se upisati najmanje 70 djaka.

Školskim liečnikom odredila je občinska uprava veleuč. Dr. Franu Dulibića i prijavila to imenovanje školskoj vlasti. Povodom ustanovljenja realke u našem gradu ova odredba veoma je pohvalna, jer zbija jedan školski liečnik vrlo je nužan.

Viši poštarski upravitelj g. Herman Sikiorski premješten je u istom svojstvu iz Šibenika u Zadar. Njegov odlazak iz našeg grada svak će bez razlike u velike požaliti, jer je g. Sikiorski bio u svemu i po svemu čest, zdusan uredski poglavica, koji je uživao čast i simpatiju celog grada. I mi mu u novom boravištu želimo svako dobro.

Ratni brod „Trabant“ prispio je noćas u našu luku i usidrio se je pod Mandalinom.

Izvoz drvila. Pod skladištem Steinbaiss krea dva parobrod „Danubio“.

Izletnici. Jučer je sa velikim parobrodom austrijanskog Loyda „Afrika“ prispjelo u naš grad 152 izletnika alpinističkog društva njemačkog. Bili su na Krki, pregledali grad i u dva seta odputovali su za Pašman.

Govor Vinka Belamarića za osnovanje ribarskog društva za Dalmaciju, koji je izlazio kao podlistak našega lista, preštampan je u posebnu brošuru i to na želju većine naših ribara. Ovaj govor jasno nam dokazuje, kako je naše ribarstvo zapušteno, te i ako ne ostavljeno pučkoj suobmi, a ono svakako ne razvija se onako kako bi moralo. Preporučamo našim ribarima da ga nabave, prouče, te da se krepke oko svog društva, kako im to g. pisac preporuča. Cijena je knjižica 10 para.

Izpravak. U izvješću saborskom u posljednjem broju pogrškome slagara stoji, da su upiti na sabor. predsjednika glede sazava izbora obće upraviteljstva u Sinju postavljeni od zast. Simića, dočim im moralo biti od zast. Simunića.

Pokrajinske vesti.

Trgovačka škola usavršavanja u Dubrovniku. U smislu zaključka odbora ad hoc izabranog iz zaključaka Hrvatske svoje sjednice, Dubrovačka se trgovačko obrtnička komora obratila preko namjesništva u Zadru na e. k. ministarstvo za bogoštovlje i nastavu u Beču, da bi ovo dozvolilo otvor rečene škole u Dubrovniku sa izdašnom pripomoći sa svoje strane. Rečeno se ministarstvo ovoj pravrednoj molbi komore odazvalo, te je dozvolilo otvor odnose škole i obeačo kao pripomoć polovicu troškova održavanja u slučaju, ako drugu polovicu preuzmu na sebe zemaljski odbor u Zadru, dubrovačka občina i komora. Osim toga doznalo je komorj svotu od 400 K za nabavu potrebitih učila. Komora se odmah obratila zemaljskom odboru i Dubrovačkoj občini za podporu, dočim je sa svoje strane već za školsku godinu 1909-10 istu glasovala. Nadalje je komora ovih dana poslala istom ministarstvu na odobrenje školski pravilnik i naukovnu osnovu, koje oboje sastaviše gg. profesor Dr. Josip Aranza i tajnik komore Josip Onyskiewicz. Tako, netom ovo dodje potvrđeno, škola će započeti svoje djelovanje.

Načelnik Nerežišća, javljaju iz Nerežišća da je tamo jednoglasno bio izabran načelnikom Vinko Krsulović, poštarski činovnik, čestit Hrvat. Njegovo imenovanje primljeno je s oduševljenjem. U svom krasnom govoru iztaknuo je, da će sve svoje sile posvetiti radu za dobro svoga mjesta i za sreću domovine. Uz burno klicanje odpratiše ga kući občinsko vieće i brojno pečuanstvo s glazbom.

Lep uspjeh občinske štedionice u Biogradu. Iz računskog izvještaja občinske štedionice u Biogradu pri mora za mjesec kolovoz

vidimo, da ova narodna ustanova krasno napreduje. Tako je za sami mjesec kolovoz uloženo na štednju K 70.674-66 uz 5⁰/₁₀₀ kamata. Ova svota dokazuje, da je štedionica uspjela da uputi narod u neocejenjivu korist štednje, što su vrlo dobri znakovi za naše narodno blagostanje. Hipotekarnih zajmova izdano je za K 24.000—, a promet za kolovoz iznosi preko po milijuna.

Akcija cementnih tvornica u Dalmaciji. Zastupnici dalmatinskih tvornica cementa zamolili su ministra trgovine, da odredi pristajanje subvencioniranih parobroda u Solinu, da tako pojedini prevozna cijena za njihove proizvode.

Automobil u poštarskoj službi. Prispio je u Zadar dvorski savjetnik na ministarstvu trgovinu Dr. Hoffer i poslu uvedenja automobila u poštarsku službu.

Bokeljska mornarica. Dne 18. i 19. o. mj. proslavio je Kotor neobičnu slavu, hiljadu i stogodišnjicu obtanaka Bokeljske mornarice. Tom prigodom upričena je velika svečanost, na kojoj je prisustvovalo silno ljudstvo iz obližnjih krajeva, a naročito iz Dubrovnika.

Hrvatski dućani u Zadru. Uz dućan pomoćne robe goep. Pilića, u kući Oštrica, otvorit će, do malo dana, mladi Hrvat Josip Quien, dućan u rubenini, koji će biti osobito obskrbljen sa konfecijam za gospodu, ovratnicima i kravatama. — Preporučamo zadarskim Hrvatima ovog mladog trgovca, tim više, što je on nakanio stalnom godišnjom podporom podpomagati glazbeno-pjevačko društvo „Zoranić“. Čim več poslovi tim veća podpora, a da bi mogla biti prilična kad bi se u Quienovom dućanu služili samo hrvatski Zavodi u Zadru, (sjemeništa, gimnazija, preparandija, bolnica itd. i članovi „Zoranica“. Sretno!)

Iz hrvatskih zemalja.

Nova madjarska škola. Koliko Madjari drže do vlasti sadašnjega bana, dokazuje to, što je u selu Brđani otvorena nova Julijanska škola sa devu izleteljske sile bez znanja i dozvole vlade. Dakle Madjari više ni ne čekaju dozvolu, jer znadu, da im toga današnja vlada ne smije uzkrati. To je doista žalosa svjedocba i za bana Raucha i za njegovu vladu, ali pojedino i svjedocba za hrvatski narod, neka vidi, kako vlada bana Raucha štiti hrvatski karakter hrvatske mu domovine.

Madjari i hrvatski protestanti. Distriktni konvemat imao je rješiti dvie vrlo važne stvari i to zahtjev hrvatsko-slavenskog seniorata glede ustrojenja posebne podpuno neovisne protestantske crkve ili barem samostalnog hrvatskog distrikta. Pravosudni odsjek, kome je ta stvar bila predana na promučavanje, izviesio je, da biskup G. Gyuratz nema ništa proti ustrojenju hrvatskog distrikta, ali je ipak predložio, da se to pitanje skine s dnevnog reda. Proti tome ustao je pastor Abaffy, naglašujući, da u tom pitanju ima svoju reči i hrvatski sabor, te da zagrebačka crkvena občina, koja i sada još stoji izvan hrvatsko-slavenskog seniorata, takodjer zahtijeva posebnii distrikt, koji pastor Abaffy zagovara iz ovih razloga: jer to iziskuje državopravni položaj Hrvatske; jer to zahtijeva protestantski zakon, koji vriedi u Hrvatskoj, nadalje to zahtijevaju dobri shvaćeni interesi evanđeljske crkve u Hrvatskoj i misija, koju ona imade da se izpunjavaju zaključeci hrv. evang. občina. Za taj predlog zauzeše se još bački senior Belohorsky i svjetovni predsjednik tajni savjetnik Zsilinsky, a onda je stvoren zaključak, da se hrv.-slav. evang. seniorat pozove, da izradi osnovu i da naročito izvjesti o imućvenim prilikama, da se vidi, je li ustrojenje posebnog distrikta u obće moguće. Konačno izvješćuje pastor Abaffy, da je udovoljeno njegovom zahtjevu, da u Hrvatskoj namješteni evanđeljski župnici moraju znati hrvatski.

Opet jedna žrtva zagrebačke tamnice. Na 23. o. mj. je u uzama sudbenoga stola udarila kap obtuzenika u veleizjad procesu Vasića, koji već 13 mjeseci boravi u zatvoru. Kap je posljedica tamičkog života. Vasić je bio čovjek ugojen, naučan na rad i slobodno kretanje, a sada, kad mu je ta sloboda oteta već preko godinu dana organizam mu nije mogao da izdrži. Vasić je iz iza prevezen u bolnicu.

Realna gimnazija u Voloskom. Na 20. o. mj. se otvorila realna gimnazija u Voloskom, sa prvim razredom, u koji se upisalo 35 djaka. Ravnatelj je gimnazije prof. Ivan Rabar, bivši ravnatelj vel. gimnazije u Osijeku. Občina Volosko, istarski naš pravci, a u prvome redu među njima načelnik Voloskog dr. Andrija Stanger zaslužni su za ovaj najmladj razsadnik naše buduće hrvatske inteligencije, kome želimo stetan uspjeh na diku i čast hrvatskog naroda!

Hrvatsko podporno društvo u Pragu. Do 200 hrvatskih djaka posjećivalo je prošle

školske godine 1908.—09. češke visoke škole u Pragu, a pošto se i ove godine taj broj ne ču umanjiti, već po svoj prilici povećati, pri-
 pušten je odbor Hrvatskoga podpornoga društva u Pragu obiljno pomišljati, kako da ovomu humanitarnom društvu zajamči i za daljnje godine nužni odstanak. Samo prošle godine izdalo je to društvo do 800 K podpora vriednim siromašnim hrvatskim djacima, a ipak su mnogim potrebnim i revnim djacima molbenice bile ili podpuno ili djelomično odbijene usljed neznačajne glavnice, koja odredbom velikog našeg Strossmayera mora ostati netaknuta. Svota od K 880— nije doduše velika, ali kod glavnice, koja ne iznaša više, nego preko K 2000— ipak ogromna, a gledom na sve to brojnjivi posjet hrvatskih djaka u Prag, ugrožena je i egzistencija toga društva. Potrebne su od godine do godine sve to veće, dok su prinosi hrvatske javnosti uvijek jednaki. Odbor Hrvatskoga podpornoga društva u Pragu obraća se na početku nove školske godine i ovim putem na rodoljubne naše občine, novčane zavode, na pojedince, kao i na sve činitelje, da to društvo u njegovom nastojanju u korist vriednih i siromašnih hrvatskih djaka u Pragu podpomoćnu. Prinosi se šalju na Hrvatsko podporno društvo u Pragu. Svi darovi i članarine bit će, kao i dosada objelodanjeni u hrvatskim javnim glasilima.

Govori branitelja u veleizdajničkom procesu izlazi će po stenografskim bilješkama u posebnoj knjizi, čim budu plaidoyeri dovršeni. Budući da je naklada tih govora ograničena, te se već sada upozorjuju koji privatnici, toli i knjižare i predavaone knjiga da svoje naručbe uprave na „Dioničku tiskaru“ u Zagrebu, koja je preuzela štampa-
 nje istih.

Magjarizacija domobranstva. Vrhovno zapovjedništvo domobranstva poslalo je okružnju na sve domobranstva satničke u Hrvatskoj, koja ima svrhu, da ih potakne na učenje magjarskog jezika, jer neznanje magjarskog jezika sprječavati će častnike u promaknuću. Tako ne ču ni jedan hrvatski domobranac častnik postići veći čin od kapetana, ako ne zna magjarski. Oni pako nadporučnici, koji znaju magjarski, prije će biti promaknuti za satničke, nego oni, koji ne znaju, pa makar u službi i zaostajali.

Starčevićanska skupština. U nedjelju je dr. Mile Starčević obdržavao u Bedenici skupštinu tamošnjih pristaša njegove stranke. Skupština je bila vanredno brojno posjećena, a govori dra. Mile Starčević, Peršića i seljaka Nikole Martinjaka bili su slušani pozornom i popraćeni burnim odobravanjem. Dru. Mili na čast pridržane su oduševljene ovacije uz pucnjavu muzara.

Rauch ukida hrvatske nastavne zavode. „Pokretu“ javljaju iz Vukovara, da Rauch hoće pod svaki način, da ukine komunalnu gimnaziju u Vukovaru i to iz osvete što su Vukovarci glasovali za koaliciju. Već je Mixich bio postao preko županijske oblasti gradskom zastupstvu zahtjev, da imade ravnatelj gimnazije suspendirati, a profesorski zbor „pročistiti“. Gradsko zastupstvo, znajući, za čim se ide, nije tom zahtjevu udovoljilo, ali sad je došla nova vladina naredba, kojom se zahtjeva, da se udovolji, a ako ne, da će vladu ukinuti gornje razrede gimnazije, a nižima uzeti pravo javnosti. I po tom se ukida jedan hrvatski prosvjetni zavod, jedini te vrsti u onom kraju u isto vrijeme kada po svuda u ovoj okolici Rauchovom dozvolom niču magjarske škole.

„Pii fondi di marina“ i naši ribari.

U Trstu postoji zaklada pod naslovom „Pii fondi di marina.“ Dieli se u dva razdjela i to na „Austro-illirico“ i „Dalmato.“ Glavnica obadvaju razdjela iznosila je na koncu listopada prošle godine 2,293.580'95 K, od kojih odpada na razdjel „Austro-illirico“ 2,003.680'95 K, a na ovaj „Dalmato“ 289,900 K. Razlog radi koga je ovaj nejednaki razmjer, nije nam tačno poznat, tim više, ako se uzme, da između doprinosnika ima liepi broj naše čeljadi, koji su nastanjeni u Dalmaciji ili Trstu za poslom. Ovi naši doprinosnici nastanjeni u Trstu ne bi se imali zaisto ubrajati kao doprinosnici razdjela „Austro-illirico“, već onome „Dalmato.“

Uprava nad ovom zakladom razdijeljena je na dva diela i to: Centralna komisija u Trstu i lokalne komisije u sielu pojedinih lučkih poglavarstva. Predsjednik centralne komisije jest predsjednik pomorske vlade, a članovi su: Savjetnici pomorske vlade i po jedan zastupatelj trgovačkih i obrtničkih komora, koji su više manje nastanjeni u Trstu i ovu čast vrše tako, jer su za to zamoljeni, a najmanje iz ljubavi da pomognu upravu onomu, koji pomoći trebeje. Lokalne komisije su u sielima lučkih poglavarstva, a sastoje se od glavara ureda kao

predsjednika i od pet članova, sa dva do pet zamjenika članova trgovačke obrtničke komore. Zaklada podopmaže danas iz fonda „Austro-illirica“ 1411 osoba bilo kapetana pomorskih, upravitelja, mornara, njihovih udova i sirota, a 206 onih iz fonda „Dalmato.“ Podpora, koju primaju pojedini iznosi najmanje 10 K na mjesec, a najviše 30 K na mjesec. Polazeći sa stavovišta, da svaka ustanova, koja smjera na ublaženje suza nevoljnih sirota i iznemoglih staraca jest spasonosna, to i mi ne možemo, nego sa zadovoljstvom iztaknuti plemenitu namisao, koja je potakla prvog osnivatelja zaklade „Pii fondi di marina“. Budi nam dopušteno, da danas ipak nešto tome opazimo.

Ova zaklada, kako smo gori spomenuli nalazi se pod jedinstvenom upravom, a ipak se dieli na dva diela. Je li tako ustanovljeno u prvobitnom statutu, jer nevjerojuno da je bez njega, tad moramo iztaknuti ili barem naslućivati, da onaj, koji je prvi pokrenuo namisao o osnuću te zaklade, bio je već u napred uvjeren, da će jedan dan doći do raztave između nas i da će se morati ova zaklada razdijeliti u dva diela t. j. na onu našu u Dalmaciji i onu u Trstu. Društje ne shvaćamo čemu postoji ta podjela. Je li pako nastala kasnije, bilo bi posve interesantno znati, kada i radi koga razloga.

Iz bilanca, koji je pred nama razabiremo, da uprava mnogo više posvećuje pažnju napredku onog fonda što pripada „Austro-illirskom“ razdjelu, nego li onom „Dalmato“, kao i to da stavka „Civanzi paghe di marinal disertati e multe“ nije podijeljena. Zašto? Valjda mi odgonetamo.

Sve globe, koje siromašni ribari plaćaju bilo kod nas bilo u Istri, Trstu i Gorici idu u ovaj fond, a jadni naši ribari nemaju niti uživaju ikakove podpore od ove zaklade, što je uprav velika nepravda. Po bilancu i ako nije rastavljeno na stavke, daje se ipak razabrati, da se oko 14.000 K svake godine utjeva od globa, a od ovih barem će biti 8—10 hiljada od ribarskih globa, a ipak od toga jadni ribari pod svoje stare dane nemaju ni pare. Ovoj nepravdi g. Ebner, bivši predsjednik pomorske vlade, nastojao je doskočiti i bio se je svojski zauzeo, ali su mu najveći odpor pravili oni faktori, koji su u zakladi „Pii fondi di marina“, našli sebe neko utočište.

Ovo je nepravda, sila i samovolja, koja nema oslonu ni u kakvom razlogu. Jadni naši ribari doprinášaju u ovaj fond, a od njega nemaju nikakove koristi.

Sad, kad su naši zastupnici na okupu u saboru imali bi obilžno uzeti u pretres i pitanje naših jasnih ribara, te se dotaknuti i ovog pitanja. Naše ribarstvo zaslužuje osobitu pažnju, pak nije liepo da o tome ne vodi računa najveća vlast, naš sabor.

Kad se je imao da izradi novi ribarski zakonik skočila su se sva gospoda u Istri i Trstu, sve tamošnje trgovačke i obrtničke komore, zemaljski odbor, pak i isto njihovo političko društvo, a u nas. Nitko nije o tom vodio ni računa, isto kao da živimo ne na ovim našim sinjim zalima punim bogatstva, već da smo tamo negdje u tropičkoj Africi. Ovak inferenzizam naprama našem pomorstvu, a i ribarstvu doveo nas je do današnjeg stanja, koje dalje potrajati niti može, a niti smije.

Mi smo sinovi mora, koji smo imali u nedalekoj prošlosti našu slavnu mornaricu na jedra, a imali smo i imamo liepu ribarsku flotu. Naš inferenzizam, a pohlepa i lukavost silnika i bezdušnika, dovela nas je do današnjeg stanja.

Da nas bolje podjarme nisu u našoj domovini dali niti slobodne ruke našim lučkim poglavarstvima, nego su ih spurali pod Trst, a odatle pod Beč na način, da mi nemamo direktnog saobraćaja sa Bečom. Elementi, koji okružuju predsjedništvo pomorske vlade u Trstu toliko su nam prijatni, da nastoje na svaki način, kako bi nas osiromašili i prognali, ili bar omalovažili rad onih naših ljudi, koji nam žele dobro i koji ljube narod svoj i svoju domovinu.

Danas, kad se radi o tome da se pomorska vlast u Trstu preuredi na način, da središte bude u Beču za sve naše pomorske poslove, narodni predstavnici u Zadru imali bi predložiti, da se za Dalmaciju osnuje zasebna pomorska vlada sa sielom u Splitu, da se osnuje pokrajinsko ribarsko društvo, i da se zaklada „Pii fondi di marina“ što pripada Dalmaciji prenese k nama u smislu, kako je to zagovarao u svom govoru g. Belamari na glavnoj skupštini „Zadružnog saveza“ u Zadru dne 7. srpnja t. g.

Treba da se otresemo tutorstva, jer ovako dalje nemozete da ide. Odavna je naš narod punoljetan, pak mu ne treba tudnja za štinkica i čuvara njegovih interesa i to životnih interesa.

Razne vesti.

Skraceni pomorski proračun. Za 29 milijuna kruna uprava je mornarice smanjila svoje zahtjeve za godinu 1910. Prema tomu skracenje bio bi pomorski program od prilike ovaj: Posljednje rate plaćeža od 80 milijuna za „Radecki“-razred, 48 milijuna kruna, prva odplata za oklopnjaču od 20.000 tona. „A“, u iznosu od 8 milijuna kruna, prva odplata za ratni brod od 20.000 tona „B“, u iznosu od 6 milijuna kruna, kupnja brodova „Gaa“ i „Nirvana“ 3 milijuna kruna, normalni proračun 44 milijuna kruna, ukupno 109 milijuna kruna. Traženi kredit predloženi zajedničko ministarskom vieću iznosi 138 milijuna kruna.

Slovenske paralelke u Gorici. U Gorici su Talijani bišni. Vlada je naredila, da se slovenski paralelni kursovi zavoda za naobrazbu učitelja premjeste iz Kopra u Goricu. To je Talijane uzbuđilo, pa su prosvjedovali kod namjestnika Medjutim bez uspjeha. On je rekao da je odredba nastavnoga ministarstva provizorna, ali da je on ne može mienjati.

Česi u Dalmaciji! Neki bogati Česi kupili su posjed grofa Kambija u Kaštel Kambelovcu između Splita, Solina i Trogira u svrhu, da uredi svratište za letovanje i prezimljivanje Čeha. Predaja uzsledit će na 1. studenoga 1909. Kako se kaže, započet će se odmah preuredbom postojeće zgrade i gradnjom nove.

Andrej Hlinka na slobodi. Poznati ružomberški župnik Andrej Hlinka, koji je radi događaja u Cernovi osudjen na 3 godine tuncine, biti će ovih dana pušten na slobodu, jer je pretrpio 2 trećine svoje kazne. Na ministra pravosudja stigla je iz Ružomberga molba sa 3000 potpisna, da se utamničeni župnik pusti na slobodu. Ministar Günther će riešiti ovu molbu povoljno.

Protučeski izgredi u Beču. Njemački nacionalni priredili su više protestnih skupština protiv Čeha i českih škola u Dolnoj Austriji. Jedan lokal, u kom su Česi držali skupštinu obsjedalo je 3 sata oko 3000 Niemčaca. Policiji i žandarmeriji uspjelo je osujetiti sukob. Do krunave tučnjave došlo je u jednoj gostionu u Pfluhhausu, gdje je ranjeno 6 osoba a više ih uapšeno.

95 postotaka analfabeta u Italiji. Prema najnovijim statističkim podatcima imade u sicilijanskoj občini Melicucca 95 postotaka analfabeta. Obligatorna školska obuka uvedena je u Italiji god. 1878. U Melicuccu punih 30 godina nije bilo ni jedne škole a nema je ni danas. Od 2.846 tamošnjih stanovnika (prema popisu od 1. srpnja o. g.) znalo ih je čitati i pisati samo 143 i ti najvećim dijelom nisu domaći sinovi, nego doseljeni posjednici, činovnici, karabinjeri itd. Slični žalostni odnošaji u pogledu analfabetizma vladaju u sicilijanskoj centralnoj pokrajini Caltanisseti i obijm sardinskim pokrajinama Cagliari i Sassari, gdje prosječno broj analfabeta iznaša 70 postotaka. I kraj takovih lukavnih prosvjetnih prilika u vlastitoj domovini Talijani imadu lica sakupljati i davati velike svote za potaljančivanje hrvatske i slavenske djece diljem naših krajeva!

Naoružanja Japana. Iz Japana dolaze vrlo uznemirujuće vesti. Čitava se zemlja pravlo grozničavo sprema na rat. Jasno je, protiv koga su ove pripreme uperene, naime protiv Rusije, a Japanci to ni ne tajaju. Oni vele, da zadnji rat nije dovršen, pa da Rusi moraju biti osvećena potpisnuti natrag od obale Tihog oceana. U Japanu se sveobće drži, da će rat buknuti već na proljeće god. 1910.

Ukinuće stranih poštanskih ureda u Turskoj. Carigradski „Ikkdam“ javlja, da se porta informirala kod stranih poslanstva, kako bi vlasti

shvatile zahtjev otomanske vlade, da se dokinu iznozemni poštanski uredi u Turskoj. Sve su vlade odgovorile, da su stime sporazumne. Prema tome doskora će biti ukinuti svi inostrani poštanski uredi u Levantu.

Španjolci u Maroku. Čini se, da će Španjolci poduzeti živahnu akciju u Maroku. Razne novinske vinsti javljaju, da su španjolske čete znatno napredovale. No kako se opetovano ovake vesti nisu obistinile, ne može im se ni sada vjerovati. „Heraldo“ javlja, da je vrhovni zapovjednik Marino sa generalima držao ratno vieće i izdao im shodne upute. Čini se, da bi se operacije kod Melille mogle doskora dovršiti. Zaključuje se to iz jedne izjave ministra predsjednika Maure. Kad je naime u nedjelju Maura nakon audijencije kod kralja Alfonsa ostavio dvor, rekao je pred novinarima, da će parlament biti odmah sazvan, čim se dovrše operacije kod Melille, a svršetak tih operacija će biti u skoro vrijeme.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
 Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Prodavaju se

3 razne kočije

Za potanje obaviesti obratiti se valja na gosp. V. Macale, Šibenik.

1-5

Traže se 2 ili 3 osobe na hranu uz umjerene cijene u jednoj privatnoj kući.

Marija Böhm, Šibenik, Varoš, kuća Antunovac.

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA
 Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: obična, urešana, za šetnju, kazalište i plesove. Osim toga zastore, prostrance, rukavice od koze i id., razumije se sve u cijeli a boja se čisti pomoću stroja

„UNIVERSAL“

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:
JULIO RAGANZINI
 1. IX. Glavna ulica.

Školske knjige i sve druge školske potrebštine za učelnike realke i pučkih škola prodaje Antun Ciulić, Šibenik ◆ Glavna ulica.

Veliko skladište gotovih odjela za gospodu

Saisona 1909-1910

✱ Pio Terzanović ✱ Šibenik ✱

Javljam štovanomu građanstvu, da mi je ovih dana pri-
 spjela od jedne glasovite krojačnice velika količina gotovih
 odjela i kaputa za gospodu. Ova se odjela osobito odlikuju
 radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam
 u mogućnosti svakom zahtjevu udovoljiti.

Preporučujuće se bilježim se veleštovanjem

18. IX. — 18. III.

Pio Terzanović.

Naizdašnja modal. Cijene vrlo nizke!

Hrvatska Vjeresijska Banka - Podružnica - Šibenik.

Bankovni odjel - - - **Dionička glavnica** - - - **Mjenjačnica** - - - **Zalagaonica** - - -
 prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice. - - - - - **K 1,000.000**
 Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednine. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete. ◆ **Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.** ◆ kupuje i prodaje državne papire, razieretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod Zdrjebanja. Revi-zija srečaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka. ◆ daje zajmове na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

61-52

Svoj k svome!

Hrvatska knjižarnica

u Zadru.

Velika zaliha školskih knjiga, pisaceg i risaceg pribora te inih školskih potrebština uz najniže cene.

Izvanjske naručbe obavljaju se brzo i tačno.

3-5 Preprodavačima znatan popust.

CEMENT

tvornice Portlandcimenta iz Splita, dobiva se kod mene i to uz cene za 100 kg. franko obala Šibenik:

Za kolikoće sastojeće se od 3 do 5 vagona po K 3-90.

Za kolikoće sastojeće se od pol do 3 vagona po K 4-.

Na male kolikoće po K 4-50, franko magazin.

Prazne vreće moraju se kroz rok od 30 dana franko nazad povratiti, inače račun 50 filira po komadu.

Jamčec za tačnu i brzu posluđu bilježim se sa osobitim štovanjem

Sime Tarle, trgovac.

Hrvatska tiskara u Šibeniku

preporučuje svoje bogato obnovljeno skladište tiskanica za občine i župne urede.

Naručbine se obavljaju brzo i tačno a cene su vrlo umjerene.

Najmodernije posjetnice i vjenčane karte uz vrlo umjerene cene izraduje

Na prodaju troja nova kola (kari)

jedna velika a dvojka srediња. Ciena umjerenena. Obratiti se na kovača

Petra Marenza u Šibeniku.

Hrvati i Hrvatice!

Pomozite Družbu Sv. Ćirila i Metoda

Hrvatska tiskara u Šibeniku.

HRVATSKA TISKARA DR. KRSTELJ I DRUG
 ŠIBENIK (DALMACIJA). Papira. Moderno uređena knjigovežnica.

ZIDNI KALENDAR

koji će biti veličine 50x70 cm., a biti će izradjen na lepoj i gladkoj hartiji i u više-boja.

Sredinu kalendara zauzeti će kalendarski dio, a ostalo prazno mjesto ustupiti će pojedintim poduzetcima za oglašivanje.

Pošto će se kalendar štampati u više hiljada primjeraka, a razaslati kao reklamu u sve krajeve naše monarhije, držimo, da će ovo za svakoga biti vrlo zgodna prilika kajom bi svoj proizvod preporučiti mogao.

Za oglas, koji zauzima prostor od 4x7 cm., plaća se 4 K, za 4x10 6 K, za 6x12 10 K, a za prostor od 8x14 12 K.

Sve upite i naručbe valja slati samo pismeno na dolepodpisanu tiskaru. Oglasi se primaju najduže do 1. studenoga o. g.

HRVATSKA TISKARA (Dr. Krstelj i drug).

Tiskovi za groždje

Tiskovi za voće

popravljeni sa dvostrukim tlakom za ručno tjeranje te sa prstenastim i kračunastim zaporom.

Gnječila i runila za groždje

Gnječila za voće

najnovije, trajne i izvrsne konstrukcije, kao takodjer mašine za priredjivanje krme, sječkalice, sječkalice za repu, mlinovi za krupicu (tr-njanje), parila za krmu, vitla, medjuumetci iz tvornice gospodarskih strojeva i ljevaonice željeza:

Franz Eisenschimmel et Comp., Raudnitz a. E.

Trgovačka centrala

FRANZ MELICHER, RUDOLF BÄCHER
 BEČ, III/2, Löwengasse 37.

Obširni katalogi šalju se besplatno i franko. Traže se solidni zastupnici i preprodavaoci.

7-9 Kod kupovanja valja se čuvati od patvorina.

I. hrv. tvornica voštanih svieća Vlad. Kulića u Šibeniku.